

Een alfabetiseringsproject in het kader van ouderparticipatie

Alle ouders doen mee

In Rotterdam wordt door het Omega-team van de CED-groep (Centrum Educatieve Dienstverlening) aan een cursus ouderbetrokkenheid gewerkt waarin tevens lees- en schrijfvaardigheid van de deelnemers ontwikkeld wordt. De cursus is opgezet voor zowel allochtone als autochtone ouders. Inmiddels zijn de eerste ervaringen opgedaan in een pilot. Op 8 september 2005 ontving dit project een van de vier nationale alfabetiseringsprijzen (zie *Alfa-nieuws* 8.4).

ELLEKE RADSTAKE/CED-GROEP, ROTTERDAM

De aanleiding

Vrijdagmorgen, half negen.

Shekif (of Pietje) staat op het schoolplein. De schooldeuren gaan zo dadelijk open. De laatste schooldag van de week. Shekif (of Pietje) heeft er wel zin in. Hij vindt school wel leuk. De juf is aardig. Hij heeft veel lol met zijn vrienden. Gewoonlijk.

Maar vandaag even niet.

Want hoe hij ook om zich heen kijkt:

er is niemand van zijn klas.

Raar toch?

De schooldeuren gaan open. De kinderen drommen erdoorheen. Ook Shekif (of Pietje).

Maar bij de deur houdt meester Bas hem tegen. 'Hé, Shekif (of Pietje). Wat doe jij nou hier?'

Shekif (Pietje) kijkt verbaasd. Wat hij hier nou doet? Nou gewoon, hij gaat naar school.

'Ah joh, je hebt vandaag geen school. Juf Ans heeft toch ADV!'

'ADV?'

'Je hebt toch een briefje meegekregen? Heeft jouw moeder dat niet gelezen?'

Werkbezoek van H.K.H. Prinses Laurentien aan de pilotgroep

Shekif (of Pietje) voelt zich plotseling heel dom. Dat komt ook wel omdat de kinderen om hem heen beginnen te lachen. Het lachen wordt steeds luider. Het gaat door tot het laatste kind in de school verdwenen is. Dan wordt alles stil in Shekif (of Pietje). Heel stil.

Thea, docente bij het ROC Zadkine, heeft dit kleine voorval gezien. Toevallig heeft zij de moeder van Shekif (of Pietje) in haar lesgroep *Alle ouders doen mee*. Thea weet wel waarom deze moeder het briefje niet gelezen heeft. Haar cursus bestaat immers voor de helft uit alfabetiseren.

Thea zoekt tussen de vijftig taakopdrachten die tot dusver door het projectteam *Alle ouders doen mee* van de CED-groep gemaakt zijn. Ja hoor, er is al een taak over arbeidsduurverkortings (ADV). Bestemd voor het niveau Ao. Mooi. Die kan zij gebruiken. Volgende week is dat de eerstvolgende taak voor haar lesgroep.

Didactisch uitgangspunt van het lespakket

Bovenstaande situatie is fictief maar tevens illustratief voor de wijze waarop het lespakket *Alle ouders doen mee* ingezet wordt. Dit lespakket beoogt de ouderbetrokkenheid van anal-fabete ouders, autochtone en allochtone, te vergroten in combinatie met het verwerven van lees- en schrijfvaardigheid op niveau A1. Het pakket bestaat uit een groot aantal taken.

Deze taken gaan uit van de volgende didactiek:

- De taken zijn competentiegericht. Ze gaan uit van een handelingssituatie waar de ouder in relatie tot het onderwijs mee te maken kan krijgen: briefjes van school lezen, belangstelling voor schoolprestaties tonen, actief zijn in de school, tienminutengesprekjes voeren en dergelijke.
- Ze worden verricht in een betekenisvolle, contextrijke omgeving (meestal de basisschool van het kind). De deelnemer krijgt de kennis niet aangeboden maar construeert zijn kennis aan de hand van concrete ervaringen binnen voor hem betekenisvolle en relevante situaties. Daarbij zal hij gemotiveerd en betrokken zijn om datgene te leren wat nieuw en noodzakelijk voor hem is binnen de gegeven situatie.
- Ze zetten aan tot actief, zelfontdekkend leren. De deel-

nemers zijn samen met hun medecursisten actief bezig met concrete, betekenisvolle taken. Zij krijgen eerst de kans om zelf wegen te vinden om de taak uit te voeren. Pas op het moment dat dit noodzakelijk is, geeft de docent de benodigde ondersteuning. Met deze opzet worden de deelnemers uitgenodigd de kloof in hun kennis of vaardigheden te overbruggen. Zij worden uitgenodigd tot interactie.

De ADV-taak

Thea bereidt de ADV-taak voor. Het is een taak op Ao-niveau, een eenvoudige taak dus.

Zoals bij elke taak bestaat ook deze taak uit een introductie en een kern. De introductie bevat Thea: de ouders moeten een situatie noemen waarin hun kind niet naar school hoeft. Dat kan van alles zijn: vakantie, religieuze feestdagen, de woensdagmiddag. En ook ADV. Thea schrijft elke suggestie op een strook. Elke deelnemer krijgt een strook en moet dan in volgorde van het eerstvolgende vrije moment in een rij gaan staan. De woensdagmiddag komt eerst, dan de krokusvakantie.

Het leuke van deze introductie is dat alle ouders mee kunnen doen, ongeacht hun taal of leesvaardigheidsniveau. Iedereen kan wel een inbreng leveren, want iedereen kan wel een 'vrije dag' noemen. Het bevat haar ook dat er een duidelijke link gelegd wordt tussen de suggesties die deelnemers noemen en de functie van geschreven taal. En het is weer zo'n taak waarbij de deelnemers van hun stoel kunnen komen. Ook de kerntaak bevat haar. Het briefje van school is het uitgangspunt. In de taak is een voorbeeldbriefje gegeven maar gelukkig heeft ze alle vrijheid om het briefje te gebruiken dat haar deelnemers hebben gekregen van de school van hun kinderen. Dat maakt de taak zo relevant.

De ADV-briefjes zijn standaardbriefjes. Thea heeft er een hele set van. Ze verschillen alleen naar datum. Wat moeten de deelnemers ermee doen? Ieder krijgt een briefje en een jaarkalender. Op de jaarkalender moeten zij alle ADV-dagen van het resterende schooljaar aangeven. Ga maar aan de gang.

Om de taak uit te kunnen voeren, moeten de deelnemers de tekst kunnen lezen. Omdat dit een taak op beginniveau is, hoeven zij niet de hele tekst te kunnen lezen. Datum en 'ADV' is in principe genoeg. Toch is het gebruik van de tekst cruciaal om de taak uit te kunnen voeren.

Aan de ouders van groep 4

Maandag 10 oktober 2005

Beste ouders,

*Aanstaande vrijdag heeft juf Ans ADV.
Zij geeft dan geen les.
Groep 4 hoeft die dag niet naar school.*

Maandag geeft juf Ans weer les.

Met vriendelijke groet,

Meester Bas
Hoofd van de school

Opzet van een taak

Een tekst is cruciaal om de taak uit te voeren.

Hier ligt de verbinding tussen ouderbetrokkenheidsdoelen en alfabetiseren. Taken zijn opgezet volgens het sandwich-model: elke taak begint met een activiteit op het gebied van ouderbetrokkenheid (het sneetje brood). De tekst is als hobbel ingebouwd in de taak. Omdat de ouders hun taak ouderbetrokkenheid willen uitvoeren, zullen ze extra gemotiveerd zijn om de alfabetiseringshobbel te nemen. Het alfabetiseringsgedeelte is als het ware het broodbeleg. Als de deelnemers de benodigde onderdelen van het alfabetiseringsgedeelte voltooid hebben, kunnen ze de taak afmaken (het tweede sneetje van de sandwich). De taak wordt afgesloten in de vorm van een ouder-kindopdracht: de ouder

krijgt de opdracht om naar aanleiding van de taak iets met zijn kind thuis te doen. In de voorbeeldopdracht krijgen de ouders de kalender mee en een briefje met de schoolvakanties (of verwijzing naar de schoolgids). Met hun kind tekenen ze de vakanties in de kalender in.

Het alfabetiseringsgedeelte

De taken staan niet in een vaste volgorde. Ze worden gekozen naar aanleiding van een situatie op school. Dat stelde het ontwerpteam voor het dilemma dat het alfabetiseren ook niet in een vaste volgorde kan worden aangeboden. Hoe zorg je dat toch alle technische vaardigheden aan de orde komen? Daar is het volgende op bedacht. Bij elke taak wordt een groot aantal oefeningen gemaakt bij de diverse technische vaardigheden. Deze oefeningen zijn gerelateerd aan de tekst van de taak.

Bij de ADV-tekst worden bijvoorbeeld de volgende oefeningen gegeven:

- *Globaal lezen:* de deelnemers krijgen drie kaartjes met respectievelijk de woorden <dag>, <juf>, <les>. De docent leest elk woord een keer voor. Daarna vraagt hij een woord. De deelnemers houden het juiste woordkaartje op.
- *Visuele discriminatie:* de deelnemers zoeken de woorden van het woordkaartje in de tekst op en onderstrepen het daar.
- *Auditieve objectivatie:* de docent vraagt welk woord van een woordpaar langer is. Bijvoorbeeld: dag – maandag.
- *Auditieve discriminatie:* de docent vraagt of deelnemers hetzelfde woord horen in woordparen, bijvoorbeeld: dag – dag, dag – lag, les – mes, les – les.
- *Klank-tekenkoppeling:* de deelnemers gebruiken weer de drie woordkaartjes. De docent vraagt welk woord met een /j/ begint of met een /g/ eindigt. Deelnemers houden het juiste woordkaartje op.
- *Motorische oefening:* de letter die extra aandacht heeft gekregen in deze les, wordt geoefend.
- *Auditieve synthese en analyse:* al of niet met woordstroken wordt dit geoefend met <dag>, <juf> en <les>.

Zo worden bij alle technische vaardigheden oefeningen gegeven. Het is aan de docent te bepalen welke oefeningen hij wil gebruiken. Hier ligt een mogelijkheid tot differentiëren. Niet iedere groep hoeft alle oefeningen te doen. Maar ook: niet alle deelnemers in een groep moeten alle oefeningen doen.

Niveaus

In het lespakket komen taken die horen tot de basismodule. Het zijn taken die eigenlijk verplicht in de eerste zes weken van de cursus gegeven moeten worden. Functionele vaardigheden (instructietaal, leesbegrippen, tijdsbegrippen) worden hierin aangeboden.

Verder zijn er taken op Ao-niveau van het alfabetiseren en taken op het niveau 'op weg naar A1'.

De taken zijn zo opgezet dat ze bruikbaar zijn voor zowel allochtonen als autochtonen. De eerste groepen uit de pilot bestaan uit allochtonen. Reacties van die docenten betreffen dan ook vooral de geschiktheid voor allochtonen. We zijn nog op zoek naar een autochtone groep. Er is met deze doelgroep nog geen ervaring opgedaan. Om toch de garantie te hebben dat de taken ook voor autochtonen geschikt zijn, is een aantal taken voorgelegd aan NT1-docenten. Over het algemeen bleken de taken ook voor deze doelgroep geschikt te zijn. Wel werd gevraagd of er ook oefeningen op wat hoger niveau bij konden komen. Taken die zich daarvoor lenen, worden nu ook voorzien van oefeningen op het gebied van: betekenis van verschillende soorten teksten kennen, informatie uit teksten halen, strategieën en procedures gebruiken, diverse soorten teksten schrijven.

Het project *Alle ouders doen mee*

Het project heeft een looptijd tot augustus 2006. Dan moeten er taken ontwikkeld zijn voor 900 uur onderwijs, voldoende om niveau A1 te bereiken. Inmiddels loopt er een pilot. ROC Zadkine voert een aantal cursussen uit. De eerste docent is in september 2005 begonnen. Een aantal andere docenten is na de herfstvakantie begonnen. Het is de bedoeling dat de deelnemers ook na augustus 2006 verder zullen gaan met deze cursus. Dan zal het materiaal ook breder

beschikbaar zijn en kan er overal in Nederland mee gewerkt worden. De ontwikkelaars zijn ondertussen hard bezig meer taken te ontwikkelen. Hierbij sluiten zij nauw aan bij de ervaringen van de docenten in de pilot.

Waardering

Het is nog te vroeg om het project te evalueren. Het ontwerpen van het lesmateriaal is in volle gang; het uitvoeren van de lessen is nog maar net begonnen. Toch menen de CED-groep en het ROC Zadkine te werken aan een zeer innovatief project waarin ook voor analfabeten aansluiting gezocht wordt bij het competentiegericht leren. Zoekend, aarzelend maar overtuigd van de didactische uitgangspunten stippelen zij hun weg uit. Daarbij kunnen zij best wat aanmoediging gebruiken.

Aanmoediging en waardering kregen zij toen zij de tweede prijs mochten ontvangen naar aanleiding van de nationale alfabetiseringsdag 2005, een prijs die zij in Den Haag uit handen van Mark Rutte, en in aanwezigheid van de voorzitter van de Stichting Lezen & Schrijven, H.K.H. Prinses Laurentien der Nederlanden, mochten ontvangen.

Aanmoediging en waardering was er ook in de vorm van een werkbezoek van prinses Laurentien aan de eerste pilotgroep op basisschool De Hoeksteen. Het was een bezoek waarbij alle belanghebbenden – ouders, kinderen, basisschool, ROC, CED-groep, gemeente – saamhorig bij elkaar kwamen en waar bij ieder van ons het gevoel versterkt werd dat wij hiervoor willen gaan!

Shekif (of Pietje)

Zijn moeder kan en zal de volgende keer het ADV-briefje lezen. En door de ouder-kindopdracht kan Shekif ook zelf nog in de gaten houden wanneer zijn vrije dagen vallen. Op dit punt hoeft het gelach van de kinderen om hem heen geen stilte in hem meer doen ontstaan.

Informatie:

www.cedgroep.nl

alleoudersdoenmee@cedgroep.nl

tel. 010-4071599